

І.І. Головащук

м.н.с.

А.О. Головащук

м.н.с.

Національний науковий центр “Інститут експериментальної та клінічної ветеринарної медицини” УААН, м. Харків

ВИЗНАЧЕННЯ ІМУНОГЕННОЇ АКТИВНОСТІ СИРОВАТКИ АНТИТОКСИЧНОЇ ПРОТИ ПАСТЕРЕЛЬОЗУ КРОЛІВ

Виготовлені дослідні лабораторні мікросерії гіперімунної антитоксичної сироватки були стерильні та нешкідливі для лабораторних тварин. Сироватка містить антитіла до трьох сероварів збудника пастерельозу: P. multocida A, B, D та їх екзотоксинів.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень

Створені людиною штучні умови існування тварин далекі від природних, що еволюційно впливають на прояв всіх життєвих функцій, в

© І.І. Головащук, А.О. Головащук

т. ч. і народження життєздатного приплоду. Сильно впливають на організм тварин несприятливі екологічні умови існування, технологічні й виробничі порушення, численні стреси, надмірна експлуатація тощо. Концентрація великої кількості тварин на обмежених територіях і тривале використання тваринницьких приміщень без санації та регулярної дезінфекції викликають їх мікробну "утому". Хвороботворні мікроорганізми, а іноді й банальні (звичайні, широко розповсюджені в природі) у результаті численних пасажів через організм сприйнятливих тварин (часто ослаблених і схильних до хвороб, які утримуються з технологічними порушеннями) підсилюють свою вірулентність. Цьому сприяє стан імунodefіциту тварин через глибокі порушення обміну речовин і недостатні імунoproфілактичні й імунотерапевтичні заходи – проведення вакцинацій та обробки сироватками. Серед такої мікрофлори значне місце посідає – пастерела (*P. multocida*) [1, 5].

Пастерельоз – інфекційна хвороба, що характеризується септицемією й запально-геморагічними процесами у внутрішніх органах, на серозних і слизових оболонках.

Пастерельоз характеризується широким розповсюдженням. Тому хвороба в господарствах може виникнути й без занесення збудника ззовні, досить деякого ослаблення опірності організму. Схильність кролів до хвороб може бути наслідком неправильної та незадовільної годівлі, відсутності вітамінів, ураження гельмінтами тощо. У приміщенні інфекція поширюється через повітря, воду й корм, через клітки та інвентар. Хворі й перехворілі тварини виділяють збудника із сечею, калом й слиною. Крім кролів, на цю інфекцію хворіють також багато гризунів, свині, вівці, велика рогата худоба, голуби та інші птахи. Зараження кролів частіше відбувається через органи дихання. Проникають пастерели в організм через ушкоджену шкіру й слизові оболонки. Летальність серед тварин при цьому захворюванні може сягати 80 %. З метою створення препарату для специфічної імунoproфілактики та імунотерапії кролів проти пастерельозу нами була розроблена гіперімунна сироватка [1, 4, 5].

Матеріали й методи

Дослідження гіперімунної сироватки проводились в умовах лабораторії вивчення хвороб молодняка Національного наукового центру "Інститут експериментальної та клінічної ветеринарної медицини" УААН під керівництвом завідувача лабораторії доктора ветеринарних наук В.Ю. Кассіча згідно з наказом директора ННЦ ІЕКВМ УААН та рішенням методичної комісії ННЦ ІЕКВМ УААН. Для роботи були використані три мікросерії сироватки та три штами *P. multocida* сероварів А, В, Д, які зареєстровані в ННЦ ІЕКВМ УААН. Штами культивували на рідкому

середовищі Хоттінгера. В усіх дослідженнях використовували добові бульйонні культури пастерел. Сироватку досліджували згідно з вимогами ТУ У 24.4-00497087-037:2006, інструкцією та ГОСТами (ГОСТ 28085, ГСТУ 46.024-2002).

Відповідно до вказаної вище нормативної документації досліджували такі показники:

- визначення зовнішнього вигляду;
- визначення стерильності;
- визначення нешкідливості: визначення токсичності, визначення анафілактогенності;
- визначення імуногенної активності;

Результати дослідження

Визначення зовнішнього вигляду. Відбрали середню пробу з трьох мікросерій сироватки. Сироватка являє собою прозору опалесцюючу рідину червоно-коричневого кольору з незначним білуватим осадом, який після струшування рівномірно розбивався у гомогенну суміш. Порушень герметичності флаконів, наявності сторонніх домішок, пластівців, що не розбиваються, плісняви не виявлено.

Визначення стерильності. Середню пробу сироватки та кожну мікросерію окремо висівали на МПБ, МПА, МПЖ, щільне середовище Сабуро, МППБ (середовище Кігга-Тароцці); пробірки з висівами інкубували у термостаті при температурі +37 °С протягом 24–48 годин, а середовища для культивування грибів витримували 10–12 діб при кімнатній температурі. На всіх поживних середовищах ріст сторонньої мікрофлори був відсутній.

Визначення нешкідливості та токсичності. Середню пробу сироватки кожної мікросерії окремо вводили підшкірно в ділянці спини 30-ти білим мишам (вагою до 20 г) у дозі, відповідній до вимог ГОСТу, та 30-ти морським свинкам вагою 240–260 г. Всі дослідні тварини протягом 10 діб залишалися живими.

Визначення анафілактогенності проводили в дослідах на морських свинках вагою 200–250 г кожна, яким вводили трикратно сироватку крові за такою схемою: перше введення підшкірно у дозі 0,125 см³ з інтервалом в 1 добу, два наступні – внутрішньом'язово у дозі 0,125 см³. Дози сироватки антиоксичної проти пастерельозу кролів, які вводили морським свинкам, були розраховані відповідно до вимог НТД. Анафілактичної реакції на введення сироватки у тварин не спостерігали.

Визначення імуногенної активності. Для оцінки імуногенних властивостей було сформовано шість груп (три дослідні n = 30 та три контрольні n = 30) білих мишей вагою 18–20 г та шість груп кролів (n = 18)

живою вагою 1–1,2 кг (три дослідні $n = 9$ та три контрольні $n = 9$). Дослідних мишей після введення сироватки (підшкірно в дозі $0,4 \text{ см}^3$) через добу заражали окремо летальними дозами таких попередньо відтитрованих бульйонних культур: *P. multocida* А № 5 (3 LD_{50}), *P. multocida* В № 37 (3 LD_{50}), *P. multocida* D № 12 (3 LD_{50}). Дослідних кролів після введення сироватки через добу заражали окремо летальними дозами таких попередньо відтитрованих бульйонних культур: *P. multocida* А № 5 (5 LD_{50}), *P. multocida* В № 37 (5 LD_{50}), *P. multocida* D № 12 (5 LD_{50}). Мишам контрольної групи вводили бульйонні культури *P. multocida* А № 5 (3 LD_{50}), *P. multocida* В № 37 (3 LD_{50}), *P. multocida* D № 12 (3 LD_{50}). Кролів та мишей контрольних груп заражали тими ж бульйонними культурами у таких же дозах. Спостереження за зараженими тваринами вели протягом 10 діб. При цьому встановили, що загибель мишей контрольної групи, яким вводили штам *P. multocida* А № 5, відбулась у першу (8 голів) та другу (2 голови) добу. Від штаму *P. multocida* В № 37 усі миші контрольної групи загинули на першу добу. Від штаму *P. multocida* D № 12 миші контрольної групи загинули на першу (7 голів) та другу (3 голови) добу. При спостереженні за кролями контрольних груп встановили, що від штаму *P. multocida* А № 5 та штаму *P. multocida* В № 37 100 % загибель кролів контрольних груп відбулась на першу добу, а від штаму *P. multocida* D № 12 – на другу. Імуногенну активність препарату оцінювали за показником збереженості імунізованих мишей (табл. 1) та кролів (табл. 2) [2, 3].

Отриманий патент на спосіб одержання сироватки.

Таблиця 1. Результати перевірки протективної активності гіперімумної сироватки на білих мишах

Результати зараження Штами	Кількість загиблих тварин по групах										% тварин, які не загинули
	доба										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
<i>P. multocida</i> А № 5, $n = 10$	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	80
Контроль, $n = 10$	8	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>P. multocida</i> В № 37, $n = 10$	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	70
Контроль, $n = 10$	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>P. multocida</i> D № 12, $n = 10$	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	80
Контроль, $n = 10$	7	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Таблиця 2. Результати перевірки протективної активності гіперімунної сироватки на кролях

Результати зараження Штами	Кількість загиблих тварин по групах										% тварин, які не загинули
	доба										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
P. multocida A № 5, n = 3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	66,7
Контроль, n = 3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P. multocida B № 37, n = 3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	66,7
Контроль, n = 3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P. multocida D № 12, n = 3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100
Контроль, n = 3	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Висновки

1. Виготовлені дослідні лабораторні мікросерії гіперімунною сироватки стерильні та нешкідливі для лабораторних тварин. Сироватка містить антитіла до трьох сероварів збудника пастерельозу: P. multocida A № 5, P. multocida B № 37, P. multocida D № 12 та їх екзотоксинів.

2. Протективні властивості в дослідях на лабораторних тваринах відповідають вимогам нормативно-технічної документації.

3. При застосуванні сироватки на мишах та кролях створюється стан несприятливості до зараження летальними дозами вказаних вище збудників пастерельозу у 76 % мишей та 77,8 % кролів.

Перспективи подальших досліджень

Подальші дослідження слід зосередити на вивчення лікувальної ефективності сироватки при введенні кролям.

Література

1. Волколунова В.А. Профілактика пастерельозу кролів на великих фермах // Ветеринарія: Респ. міжвід. тематич. наук. зб. – К., 1980. – Вып. 51. – С. 52–55.
2. Пінчук В.А., Волколунова В.А. Вивчення імуногенних властивостей польових штамів пастерел методом біологічного контролю на білих мишах // Ветеринарія: Респ. міжвід. тематич. наук. зб. – К., 1981. – Вып. 54. – С. 51–53.

3. Пинчук В.А., Волколупова В.А., Скибина В.В. Лечение и профилактика пастереллеза кроликов // Кролиководство и звероводство. – 1983. – № 1. – С. 28–29.
4. Рустамов Ю.М. Антигенные, вирулентные и иммуногенные свойства пастерелла мультацида различных серологических вариантов (типов): Автореф. дис...к.вет.н. – М., 1983. – 24 с.
5. Розробка і вдосконалення засобів специфічної профілактики пастерельозу птахів (до 35-річчя заснування Дніпропетровської дослідної станції ІЕКВМ) / П.Цімох, С.Прахова, Є.Демченкота та ін. // Вет. медицина України. – 1997. – № 8. – С. 13.